

ST. HANSHAUGEN HISTORIELAG

Medlemsblad for historielaget som omfatter bydel St. Hanshaugen

Nr 7 • DESEMBER 2023

*Stortorvet, Christiania Glasmagasin med reklame for Hadelandskrystall. Uten år.
Foto: Mittet & Co., eie: Nasjonalbiblioteket.*

FOR 2023–2024 BESTÅR STYRET AV:

Leder: Arnhild Hegtun,
Ullevålsveien 65, 0454 Oslo
tlf. 934 949 74

Sekretær: Lisen Roll,
Ullevålsveien 67 B, 0454 Oslo
tlf. 950 52 728

Kasserer: Bjørn Torleiv Flatland,
Pilestredet Park 19, 0176 Oslo
tlf. 414 13 736

Dag Grønvold
Dalsbergstien 22 F, 0170 Oslo
tlf. 020 43 775

Ingrid Østen
Eugenies gate 15, 0168 Oslo
tlf. 992 49 280

Knut Gulbrandsen
Anton Schjøth's gate 5, 0454 Oslo
tlf. 484 80 579

Vara.: Ellen M. Omtvedt Jenssen,
Lyder Sagens gate 17, 0358 Oslo
tlf. 924 23 679

Karin Lund,
Sognsveien 3, boks 6, 0451 Oslo
tlf. 482 13 225

Helge Høifødt,
Fougstads gate 29, 0173 Oslo
tlf. 909 13 267

Revisor: Tor Grødum,
Vallegata 4, 0454 Oslo
tlf. 913 70 838

Valgkomité:
Helga Arnesen
Anton Schjøth's gate 23, 0454 Oslo
tlf. 474 04 338

Liv Dietrichs
Vallegata 4, 0454 Oslo
tlf. 416 48 887

Innholdsfortegnelse

Leder	1
Astri Stockfleth.....	3
Intervju med Eivind Bergmann	9
Glassmagasinet i hjertet av Oslo	17
Norsk speidermuseum	25
Quiz	29
Bokanmeldelse	30
Aktiviteter	33

Redaksjon

Helge Høifødt, tlf. 909 13 267
Liv Dietrichs, tlf. 416 48 887
Knut Gulbrandsen, tlf. 484 80 579

Har du stoff til senere blader?
Kontakt oss.

Utgitt av St. Hanshaugen historielag, Oslo 2023
ISSN 2703-9048

Design: Elisabeth Vold Bjone
Trykk: LOS Digital AS
Satt med Palatino 10,5/14
og trykt på 120g Soporset

E-postadresse:

historie@sthanshaugenhistorielag.no

Nettside:

www.sthanshaugenhistorielag.no

Bankkontonr:

1503 69 75234 (DNB)

Org.nr:

915 547 982

Grasrotandel:

915 547 982

Medlemsbladet er trykket med støtte fra
Bydel St. Hanshaugen, prosjektet *Bli kjent med
bydel St. Hanshaugen*.

Leder

Vi har fått en ny plattform for det politiske arbeidet i Oslo, basert på Høyre og Venstres programmer. Forpliktelsene er gitt det klingende navnet *Hammersborgerklæringen 2023–2027*. Hva kan vi forvente av satsing i vår bydel? Det er grunn til å forvente at arbeidet med å bygge en ny restaurant med helårsdrift og uteservering i bydelens hjerte – på selveste St. Hanshaugen – kommer raskt i gang i tråd med løftene fra valgkampen.

Vi vil også følge med på hva som planlegges i og rundt den gamle Veterinærhøyskolen på Adamstuen. Uteområdet ble åpnet for publikum i juni. Her kan byrådet skape en grønnere by med møteplasser for inkludering og fellesskap. Det er besluttet at Deichman bibliotek skal åpne en avdeling med storkjøkken og «skaperverksted», som beregnes ferdigstilt i 2024–2025. Parsellhage og utendørs idrettsbaner er etablert, og skal utvikles videre. Et forslag som er meldt inn flere ganger er behovet for en ny kommunal svømmehall. Det vil være en arena som oppsøkes av alle generasjoner – fra baby-svømming, svømmeopplæring for

elever, trening for aktive svømmere og mosjonsbasseng for den voksne befolkningen. Et tiltak for folkehelse og trivsel som vi lenge har savnet i denne delen av byen. Hvor vil det passe bedre enn nettopp på Adamstuen?

Det er fint å se at byrådet vil ta vare på og tilgjengeliggjøre byens parsellhager, kolonihager og skolehager. Kommunens tilbud på Geitmyra vil styrkes – et flott gratis tilbud for skolebarn og beboere i området.

I september fikk vi omvisning og informasjon i Trefoldighetskirken. Det var Oslos nye domprost, Pål Kristian Balstad, som tok imot oss og fortalte engasjert om freds- og forsoningsarbeidet i kirken.

I dette nummeret av medlemsbladet kan dere lese om besøket vi hadde i Glasmagasinet ved Stortorvet i oktober, besøket i Norsk Speidermuseum, og historien bak det nye blå skiltet i Sofies gate.

400-års jubileet for Oslo nærmer seg. I oktober ble verket *Det eldste Christiania* lansert som et bidrag for å markere jubileet. Forfatteren er Svein Solhjell. Vi gleder oss over boka, og ser frem til fortsettelsen og aktivitetene som planlegges for jubileumsåret 2024.

Arnhild Hegtun

ASTRI STOCKFLETH

AV HANS M. BORCHGREVINK

Sofies gate 74. Generalsekretær Ole Rikard Høisæther fra Oslo Byes Vel og Hans Borchgrevink avduker blåskilt 5. september. Hans er eier og beboer i huset og tok initiativ til blåskiltet. Foto: Arnhild Hegtun.

Gründeren

Astri Stockfleth (1885–1964) ble ansatt i Det Danske Kaffebrenneris Udsalg en gang før 1910 og overtok som butikksjef allerede i 1913. Butikken lå i Morgenblad-gården i krysset Carl Johans gate/Lille Grensen/Arbeidergaten og hadde i 1904 adresse Stortingsplads 7. Avis-annonsene hadde til å begynne med forretningens navn med store bokstaver og hennes navn i mindre typer. Etter hvert ble hennes navn mer og mer fremtredende, inntil det stod igjen alene. Firmaet hadde endret navn, noe som ble proklamert i Norsk Kunngjørelsestidende 1932.

Folk kjøpte tidligere kaffebønnene rå og brant dem hjemme i tørr kjele. Gradvis ble brenningen foretatt av spesialfirmaer, noe som ga bedre kvalitet, og kaffe ble i økende grad solgt i spesialforretninger. Stockfleths annon-

ser fremhevet deres kaffes kvalitet. Den var åpenbart god, for firmaets renommé økte. På 1940-tallet ble så å si all kaffe importert fra Brasil som ledd i en handelsavtale som inkluderte eksport av norsk tørrfisk. Etter hvert ble «monopolet» gradvis opphevet. Kaffe ble importert fra flere land, og det kom flere typer kaffe i salg. Firmaet ekspanderte, fikk flere filialer og ble, som nå, et kjent navn i bybildet.

Sofies gate 74

Astri Stockfleth var ikke bare kvinnelig gründer-pioner, men også på andre områder initiativrik og forut for sin tid. I 1920 kjøpte hun A/S Sofies gate 74, en 3-etasjes bygård fra 1894 med 2 tre-roms leiligheter i hver etasje. Hun slo sammen de to leilighetene i 2. etasje, rev skilleveggen og fikk dermed en stor, sentral stue med ka-

Sofies gate 74. Foto: Helge Høtjødt

min. Hun anla bad med badekar og WC i det ene kjøkkenet, samt avdelte to WC'er i trappegangen for de øvrige beboerne. Ikke mange hadde slike fasiliteter så tidlig. Hun bodde i gården til sin død i 1964 og leide ut leilighetene til ansatte «kaffedamer». Oslo Byes Vel satte opp Blått skilt til hennes ære 5. september 2023 etter anmodning fra beboerne.

Sofies gate 74 etter Astri Stockfleths død

I 1974 stod bygården til salgs i Aftenposten. Selgere var tre nieser, som hadde arvet gården av henne. Min kone Hanne Kristensen og jeg ventet barn og var på jakt etter leilighet. Stockfleths leilighet stod tom – i de øvrige bodde tre enslige tidligere «kaffedamer», alle over åtti år, samt et vaktmesterpar i femtiårene. Prisen var latterlig lav pga. kommunens restriksjoner for husleiepriser, som gjorde at gården gikk med underskudd

Nytt blåskilt. Foto: Hans Borchgrevink.

og murpussen skallet av. Både banken og våre foreldre trodde vi var gale. Men da vi gikk sammen med et annet studentpar, og fikk overta gårdens lån i Overformynderiet, klarte vi finansieringen. Vi bodde i hver vår ende av Stockfleths leilighet med felles bruk av den store stuen, kjøkken og bad.

Gården ble pusset opp egenhendig påfølgende august måned – vi hadde jo ikke penger til å sette det bort. På kjøpet «arvet» vi leieboerne, som bodde på såkalt «vanlig kontrakt» og dermed ikke kunne sies opp. I tredje etasje bodde Nelly og Harriet i hver sin leilighet. De var av «knappestø-

vel»-stil, var så å si aldri ute, men gikk til hverandre vekselvis og spilte tomannswhist og drakk sherry. I første etasje bodde en forfengelig åttiåring som så dårlig og derfor sminket seg til doble øyenbryn. Hun var nær ved å stifte brann. Alle damene fyrte med ved og hadde gass på kjøkkenet til matlaging. Vi kjøpte branntau. Etter noen år døde damene. Det var vemodig – Nelly vinket fra båren på vei til sin siste hvile. Vaktmesterparet flyttet og vi delte gården og fikk hver våre leiligheter.

Glimt fra strøket siste halvdel av 1970-tallet

Vi handlet hos Torp i Thereses gate 22 – «Anton Torp Kolonial og Fedevarer». Den ble drevet av Hjørdis og Olaf Torp. Hun kom som ung arbeidssøkende fra Rjukan og fikk som så mange andre unge jenter fra landet huspost som pike (dvs. hushjelp) i en familie. På «Sporten» på Frognerseteren traff hun Olaf, som var ivrig skiløper med hytte på Krokskogen. Hun sjekket ham opp, de ble kjærester, hun ble ekspeditrise i butikken, og de giftet seg og overtok etter hvert driften etter Gunda og Anton – hans foreldre. Hjørdis Torp var driftig. Hun stekte daglig roastbeef i panne på propanbuss på trappen utenfor butikken og

skar flortynne skiver for salg per hektar. Foran disken stod en lyseblå krakk. Det var strøkets sosialkontor.

To bygårder ovenfor oss i Sofies gate var eid av en stiftelse for aldersboliger til gamle hushjelper. Disse bodde jo ofte på et rom i leiligheten til familien de arbeidet for, og hadde dermed ikke noe sted å bo når de ikke lenger kunne arbeide. Jeg hadde aldri tenkt over problemet. Mange av dem hadde hjertefeil og hvilte veskene sine på strømminntaksboksen for hver bygård. Vi kalte dem Angina. På den lyseblå krakken ved disken hos Torp satt ofte en av disse ensomme gamle hushjelper med dårlig økonomi, klaget sin nød og fikk noen å snakke med.

Når Torp hadde behov for ekstra hjelp, kom det en raff dame i seksti-årene som hadde både utseendet og snakketøyet i orden. Oss imellom kalte vi henne «Gatens Pryd». «Slå deg løs! Kjøp en hekto kjøttpudding!», sa hun til en deprimert dame på krakken. Da en ung gutt prøvde å stjele noe i butikken, ropte fru Torp så alle hørte det: «Stjeler du? Vær så god – du skal få det! Og prøv deg ikke igjen!». Han forsvant slukøret uten tyvgodset. Hjørdis og Olaf ble eldre, men holdt koken med sedvanlig høy kvalitet til butikken gikk inn i 1988 – en sorgens dag for oss stamkunder. Olaf døde i

1991 på Kong Olav V's begravelsesdag. Hjørdis klarte ikke helt å gi seg og ble en tid gående og rydde i supermarkedet, deres gamle konkurrent.

Torp hadde flotte varer. Det hadde også kjøttforretningen på Adamstuen, «Danebu Mat», drevet av to dansker, som klaget over at norske regler ikke tillot kjøtt å henge så lenge at det ble godt nok mørnet. Nå må vi til Majorstuen for å få mat av tilsvarende kvalitet.

Litt lengre ned i Thereses gate lå det en ganske uhygienisk matbutikk som tilsynet stadig var ute etter. Innehaveren hadde en utrolig skitten hvit frakk og satte opp pappskilt av type «en sekk halvrått løk kun kr. 40». Den butikken forsvant og ble neppe savnet. I Johannes Bruns gate lå en melkebutikk som solgte melk fra spann, samt en tobakksforretning drevet av en høy, radmager mann med hul hoste. Begge gikk inn.

Så det har skjedd noe i strøket på disse snart 50 årene.

Stockfleths i dag

Astri Stockfleths verk lever videre. Den gamle butikken flyttet rundt hjørnet til Lille Grensen på 70-tallet og ble på 90-tallet Stockfleths første kaffebar. Kjeden Stockfleths kaffe og te har nå mer enn 10 utsalgssteder i Oslo. Fir-

*Stockfleths i Tinghuset, som ligger i vår bydel. Kaféen er fra 2022 og har en avdeling også i 2. etg. inne i Tinghuset. Et populært sted i lunsjen for journalister, advokater, mediefolk og andre som kommer innom.
Foto: Knut Guldbrandsen 2023.*

maet eies 50% av Solberg og Hansen, og 50% av de som driver konkurrenten Kaffebrenneriet, som etablerte seg i Thereses gate og vel var den første filialen i landet. Norges-gruppen er, så vidt jeg skjønner, involvert i begge firmar. Stockfleth-kjeden stilte med gratis kaffe, bakervarer og foredrag ved Blått skilt-avdukingen.

Eivind Bergmann i butikken. Foto: Helge Høifødt

Bydel St. Hanshaugen har en boklesende befolkning. Verken antikoariatet i Thereses gate 14, som fyller 40 år i år, eller innehaveren trenger særlig introduksjon.

INTERVJU MED EIVIND BERGMANN I ADAMSTUEN ANTIKVARIAT

INTERVJU: HELGE HØIFØDT

Historiske foto fra Eivind Bergmanns private album.

Du vokste opp i tømmerhuset der Stensgata møter Ullevålsveien – vi som går forbi oppfatter det som ganske lite?

Ja, jeg ble født i 1961 og hadde mine første tyve år i huset som i dag har adresse Ullevålsveien 100. Huset har godt og vel 80 kvadrat boareal og var en bra familiebolig. Det ble bygget tidlig på 1700-tallet og tilhørte opprinnelig Store Ullevål gård. Et hus med meget stor verne- og kulturhistorisk verdi i dag.

Min far jobbet for kontormaskinfirmaet som var eiet av familien i det store røde sveitserhuset inn stikkveien. Dette var opprinnelig bygget for stadsfysikus Gotfred Bentzen, blant

annet kjent som drivkraft i etableringen av Ullevål sykehus. Det var gjennom denne jobben han fikk greie på at «den lille stua» var ledig.

Min mor, en fargerik dame som holdt apekatt, bodde her fra hun giftet seg i 1946 til hun flyttet over til Eugene Hanssens småhjem, 89 år gammel i 2006. Selv har jeg bodd på flere adresser i Vallegata, nå i Akersborg terrasser, men jeg har alltid bodd i gangavstand til antikvariatet.

Hvordan var oppveksten på Adamstuen i 1960- og 70-årene?

Jeg gikk på Marienlyst skole, og skolelekretsen var styrende for skolegutte-

Familien på vei til ferie i 1947. Se gatens flotte brosteinsbelegning.

nes område. Vi hang på skolen og i strøket rundt, etter hvert på fritidsklubben ved skolen; og i Stensparken og på Blåsen. Der holdt bomser og uteliggere til, de var litt spennende, men ikke skremmende. På Idioten var vi nesten ikke, jeg vet ikke hvorfor.

Som gymnasiast på Foss ble vår lokale Baker Hansen og Larsen på Majorstuen interessante steder. Noe inntest uteliv var det ikke.

Når kunne de rundt deg forstå at du skulle få et liv som antikoarbohandler?

Min ungdom var å samle bøker, jeg dro til København alene som tenåring for å oppleve et større utvalg og kjøpe med hjem. Butikken startet jeg sammen med min svoger Lasse Fagernes i 1983, lokalet vi leide for 1400 kr i måneden var godt under 20 kvadratmeter. Med litt jobbing ved siden av gikk det rundt. Fra 1995 har jeg drevet antikvariatet alene og utvidet to ganger siden oppstarten.

Har antikvariatet vært et stabilt og bra levebrød?

Da gårdeier etter noen år gikk konkurs, kjøpte vi lokalet, det var den gang økonomisk overkommelig. Å eie eget lokale har vært avgjørende. Nå kjøper eiendomsselskapene alt som kommer til salgs, det er nok ikke mulig

Familien ved inngangen.

for en bokhandler eller *Smart og nett dameundertøy*, forgjengerne i vårt lokale, å starte opp i eiet lokale i dag.

Frem til 2000 ga antikvariatet jevnlig ut kataloger med oversikt over bøker som var til salgs i butikken. Kataloger er nå erstattet av nettet som gjør det mulig for kundene å finne titler de er interessert i å kjøpe på nett. Dagsavisen 2.8.2000 forteller at antikvariatet var blant de første i landet til å slutte seg til antikvariat.net, en nordisk base over antikvariske bøker. Nettsalg til kunder både i Norge og i utlandet utgjør den største delen av omsetningen, men kundene som kommer i butikken er også viktige. Butikkundene

Mors apekatt. Den elsker å sitte på gjerdet og nappe etter folks hatter. Bildet er tatt i hagen 1959.

kommer fra hele byen og store deler av østlandsområdet.

Men å skaffe bøkene er stadig fotar-

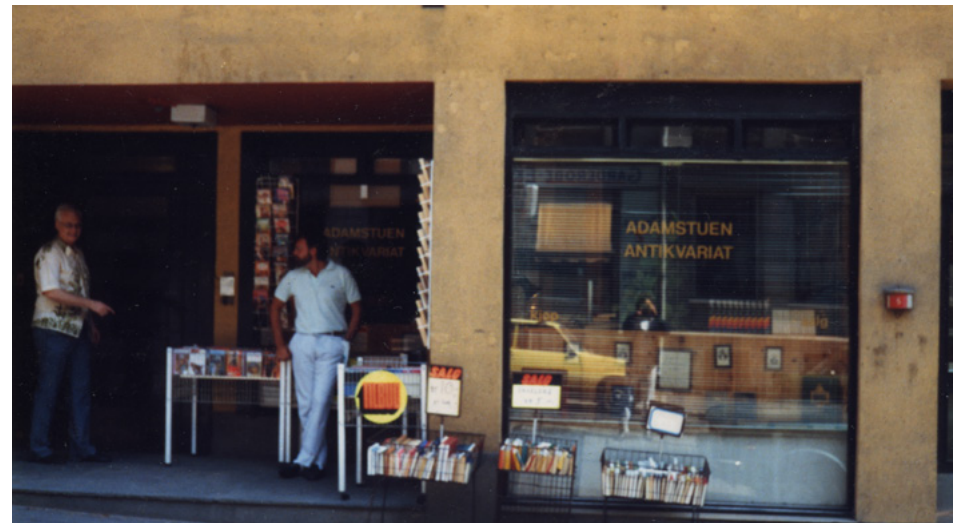
beid: et par ganger i uken besøker jeg private boksamlinger for å kjøpe. I de årene jeg har drevet antikvariat har områdene hvor jeg har handlet mest bøker endret seg. Tidligere var Grünerløkka et område hvor jeg var mye for å kjøpe bøker, der er jeg sjelden nå om dagen.

Hva er spesialitetene?

Lokalhistorie for hele landet og kunsthistorie er de viktigste, dernest krigshistorie, friluftsliv og polarhistorie. Jeg har også mye skjønnlitteratur og filosofi. Det finnes mye lokalhistorie fra Oslo, men bydel St. Hanshaugen burde vært bedre beskrevet. «St Hanshaugen Ullevål – streiftog i by-

Kiosken som sto ved siden av huset, 1947. Legg merke til vimpelen som henger ute. Her er det bare å handle. Kiosken ble stengt på 1960-tallet. På den andre siden av gaten er det et sammenhengende gjerde. Nå står det et 6 etasjers hus her.

Lasse Fagernes, som var med å starte antikvariatet, i samtale med en kunde i 1986 foran butikens første lokale noen meter nedenfor det nåværende, med samme adresse, Thereses gate 14.

delens nedre del» av Ramm, Lae og Olsen som ble gitt ut i 1996 er en av få lokalhistoriske titler fra bydelen.

Vi kundene oppfatter antikvariatet som et sosialt sted.

Ja, jeg har mange faste, både lokale kunder og kunder utenbys fra med medbrakt kake og de forventer at jeg serverer kaffe. For tredve år siden hadde bydelen byens eldste befolkning, nå den yngste. Selv om hovedvekten av de faste kundene er eldre, er en overraskende stor del av kundene unge. De har ofte stor innsikt i den litteraturen de er på utkikk etter og det er morsomt for en som er opptatt av bøkens fremtid.

Du har levd med Thereses gate et liv, fortell.

Jeg mener Thereses gate er en sterkt undervurdert og unik gate. Langs trikkelinjen vår ligger Rikshospitalet, Forskningsparken, Universitetet på Blindern, Ullevål sykehus, OsloMet, nye Juridiske fakultetet på Tullinløkka. At Veterinærhøgskolen flyttet, rokker ikke ved gatens plassering i landets kunnskapstyngdepunkt.

Gaten har tidligere rommet mange ulike bransjer, – her tar Eivind frem en liste han har laget over næringsdrivende i gaten i hans levetid. Det har vært parfymier, lekebutikk, barberere, melkebutikker, koloniale, bake-

Mor, far onkel og grandonkel slapper av i hagen 1947. Et klassisk gammelt sommerbilde.

ri, fisk og vilt, jernvare, to bokhandlere, flere kles- og skobutikker, hvorav *Søstrene Amundsen plissé*, kontorrekvisita, samvirkelag, auksjonshandel og bilbutikk. Bokhandler Jarmann holdt til i nr. 16 i kvartalet nedenfor antikvariatet frem til 1960-årene.

Hvordan få til at spennende butikker flytter inn når noen flytter ut?

Jeg tror ikke politikerne alltid skjønner at marginene er viktige for næringsdrivende, hva som skjer med gårdene og utformingen av gaten bestemmer om nisjevirkosomhetene får det til. Da det ble innført parkeringsstopp og prøveprosjekt i gaten i 2013 ble det krise. Omsetning og varetilgang sank. Tilgangen til en viss form

17. mai med røde flagg og egen bil. En stolt sjåfør i krysset Pilestredet/Ullevålsveien. Året er 1966.

for parkering har alltid vært viktig for antikvariatet. Kampen for parkeringsplasser, og at vi fikk til en god løsning for gaten, var avgjørende for driften av butikken. Bydelspolitikere gjorde

ellers en strålende innsats. Trikken og mulighet for parkering er kjempeviktig for å beholde nisjebutikker i området.

Hadeland pølterglass, 1968. Reprofotograf Leif Krohn Ørnelund/Oslo Museum

I ytterkanten av St. Hanshaugen bydel ved Stortorvet ligger Glasmagasinet. Ikke bare ligger det i hjertet av Oslo. Det er også et hjerte i norsk glassindustri historie. Et slikt perspektiv forklarer Glasmagasinet tilkomst, beliggenhet og utvikling.

GLASMAGASINET I HJERTET AV OSLO OG DEN NORSKE GLASSINDUSTRI

AV: ROLV PETER AMDAM, PROFESSOR EMERITUS, HANDELSHØYSKOLEN BI

Det norske kompani

Opprinnelig ble begrepet glassmagasin brukt om et magasin for lagring av glass. I 1739 ble «Det Kongelige Octoyerede Nordske Compagnie» – Det norske kompani – opprettet for å utvikle industri basert på skogen som ressurs. Selskapet kom til å konsentrere seg om glassproduksjon da gode leveranser av ved til glassovnene var en kritisk ressurs.

Opprettelse av selskapet bærer preg av en merkantilistisk tankegang. Ideen var at nasjonenes rikdom hvilte på en positiv handelsbalanse med andre land, og det gjaldt da for staten å øke eksporten og begrense importen. Før stiftelsen ble det ikke produsert glass i Danmark-Norge. Etterspørselen særlig etter vindusglass økte, og

kongen og hans rådgivere mente at det var nødvendig med produksjon for å dempe importen. Produksjonen skulle skje i Norge som hadde bedre tilgang på ved enn Danmark, men med både Danmark og Norge som marked.

Ett uttrykk for den merkantilistiske tanken var at kong Christian ble del-eier i selskapet, først sammen med et stort antall danske og tyske borgere, samt noen få norske. Etter en konkurs i 1751 ble selskapet reorganisert med norske trelastborgere som dominerende eiere. Kongen var fortsatt med. Fra 1776 til 1824 var staten eier av selskapet.

Et annet merkantilistisk trekk var at selskapet opprettet flere spesialiserte glassverk, bl.a. Nøstetangen, Hade-

land, Biri og Hurdal, slik etterspørse-
len etter alle typer glass – fra vindus-
glass og flasker til krystall – ble
dekket. Denne planmessige utviklin-
gen var drevet frem ved at selskapet
fikk monopol på all glassproduksjon i
Danmark-Norge gjennom importfor-
bud som skjermet mot utenlandsk
konkurranse.

Behov for glassmagasin

For å kunne produsere nok glass til å
dekke markedet, hadde selskapet en
stor logistikkutfordring. Glass fra Jev-
ne, Biri, Hurdal og de andre stedene
måtte fraktes på slede om vinteren til
Drammen eller Christiania, der det
meste gikk videre til Danmark. Veiene
var veldig dårlige, så sommertrans-
port medførte for mye knust glass. Et-
ter sledeturen måtte glasset lagres for-
di det ofte var is i fjorden til videre
utskipning. Dermed ble det et behov
for magasin til å lagre glassene, altså
et glassmagasin, i hver av de to norske
byene og ett i København.

Behovet for lagringsplass var stort.
Kongen hadde stilt som krav at maga-
sinene til enhver tid måtte lagre et
visst antall av alle modellene som ver-
kene produserte, slik at kunder kunne
få tak i det glass man ønsket. Dessu-
ten skulle prisen fastlegges langt forut
for salget. Allerede i 1763 var det

snakk om over 600 ulike modeller og
varianter. Fordi lagrene dermed ble
store også av ukurante varer, gikk sel-
skapet med underskudd hvert eneste
år frem til 1787.

Det første glassmagasinet i Christia- nia

Administrasjonen av glassverkene lå
de første årene i Christiania, trolig i
Tollbugaten 10 hvor selskapets direk-
tør fra 1751 til 1766, Caspar Herman
von Storm, holdt til. Han var også
amtmann og stiftamtmann fra 1763.

I 1786 bygde selskapet et magasin
for lagring av glass på Carlstomten,
hvor Oslo S nå ligger. Bernt Anker
hadde i årene før 1776 forsøkt å kjøpe
selskapet med alle glassverkene og
stilte som betingelse at glassverkene –
og magasinet – måtte slippe å produ-
sere og lagre alle typer glass til enhver
tid. Dette var nye liberale ideer som
utfordret de merkantilistiske tankene.
Men kongen gikk ikke med på An-
kers krav, og staten tok over som ene-
eier.

Mot slutten av 1780-tallet begynte
likevel tankene om en liberalisering å
få innpass. Staten forpaktet fra 1794
glassverkene. Forpakteren fikk regler
å forholde seg til, og de fleste verkene
gikk nå med overskudd. Ti år etter at
Norge skilte lag med Danmark i 1814,

Fra Hadeland glassverk, fabrikkutsalget til venstre. Foto: Helge Høifjød

lyktes det den norske staten å selge
glassverkene til private eiere. Blant ei-
erne av Hadeland, Biri og Hurdal var
det storbønder fra Nordre Land som
hadde slått seg opp på salg av ved og
transport for glassverkene.

Magasinet, som nå kalte seg Chris-
tiania Glasmagasin, ble et magasin
som drev glassverkene i Biri og Hur-
dal, og fra 1841 også Hadeland. Det
kunne selge glass fra glassverkene
slik de ville. For eksempel kunne man
i avisen Christiania Intelligentsedler
fra 15. november 1825 lese at Glasma-
gasinet hadde «et Parti av lysegrønne
saakaldede Burgunder-Bouteiler» til

salgs. 2. mars 1839 annonserte Mor-
genbladet at Glasmagasinet hadde
fått inn «Viinglas af engelsk Model,
med og uden Facetter».

Glasmagasinet til Stortorvet

Fra midten av 1800-tallet ble Christia-
nia Glasmagasin preget av utviklin-
gen av det moderne Norge. En dra-
matisk endring i folketallet i
Christiania skapte flere kunder. Dessu-
ten vokste Christiania som industri-,
administrasjons-, utdannings- og kul-
turby. Et utslag av den nye tid var eta-
bleringen av jernbanen til Eidsvoll i
1854.

Glitter og stas. Glassmagasinet fra nederst i rulletrapp ved hovedinngang, november 2023.

Foto: Knut Guldbrandsen.

Glasmagasinet bygning på Carls-
tomten ble nå ekspropriert til fordel
for jernbanen, og selskapet leide seg
inn i den gamle postgården i Torvet
10. Glasmagasinet hadde også et lager
i Elvegaten 10 på Vaterland. I 1877 ble
også det ekspropriert for å gi plass til
jernbanen, og selskapet kjøpte et bygg
i Linaas gate 2, naboen til Torvet 10.

Glasmagasinet var nå etablert på
Stortorvet. Omsetningen var fortsatt
primært glass fra egne verk, vindus-
glass særlig fra Hurdal og flotte drik-
keglass fra Hadeland. Dessuten ble
utvalget supplert med parafinlamper
fra selskapets nye Høvik verk, eta-
blert i 1855. I tillegg tok magasinet inn
andre varer, som porselen fra Eng-
land, og vindusglass fra Belgia når
selskapet selv ikke klarte å produsere
nok. Fra 1869 til 1895 økte antall an-
satte i Glasmagasinet på Stortorvet fra
16 til 91. Det var behov for en utvidel-
se.

Det nye Glasmagasinet

Ute i Europa kom det flere nye stor-
magasiner, som Bon Marché (1888) i
Paris og Magasin du Nord (1893) i Kø-
benhavn. Disse hadde et bredt vareut-
valg og en storslagen innredning med
brede trapper og mye åpent rom. Dis-
se inspirerte det nye bygget som ble
åpnet på Stortorvet i 1899, et bygg

som fortsatt er kjernen i dagens Glas-
magasin. Samtidig skiftet hele selska-
pet navn til AS Christiania Glasmaga-
sin. Handelsvirksomheten var i ferd
med å få en sentral posisjon i selska-
pet.

Innenfor dørene møtte kundene et
bygg med marmorsøyler og en bred
trapp i mahogni som førte opp til uli-
ke avdelinger. I de nærmeste tiårene
kom det til avdelinger som solgte va-
rer som var fjernt fra selskapets egne
produkter, som sjokolade og konfekt,
radio, leketøy og sportsutstyr. Glas-
magasinet fikk en profil som møtte
det nye forbrukersamfunnet som sær-
lig preget mellomkrigstiden.

Magasinet for alle

Etter den annen verdenskrig fortsatte
denne utviklingen. I 1960 var omset-
ningen fra butikk for første gang stør-
re enn fra industriproduksjon. I butik-
ken ble fortsatt avdelingen med glass
fra Hadeland vist frem med stolthet,
ikke minst på grunn av produktene til
flere kjente designere som selskapet
hadde knyttet til seg, som Willy Jo-
hansen, Sverre Pettersen og Benny
Motzfeldt. Disse tiltrakk blant andre
daværende visepresident i USA, Lyn-
don B. Johnson, som i 1963 besøkte
Oslo. Han ble så begeistret for Benny
Motzfeldts glassfugl, Isfuglen, at han

kjøpte 150 stykker og fikk gravert inn «Lady Bird» for hans kone.

Glasmagasinet favnet likevel langt bredere enn en eksklusiv kundekrets. «Vi har fått en større og bredere kundekrets», noterte selskapets styre seg i 1957. Dette var knyttet til en vellykket utvidelse med flere nye avdelinger for blant annet vaskemaskiner, støvsugere, komfyrer og kosmetikk. Dette gjorde det påkrevet med ytterligere utvidelser og modernisering. I 1969 ble mahognitrappen byttet ut med rulletrapp, og et nytt bygg mot Domkirken ble åpnet i 1977. Det ble mer plass ikke minst til klær. Dessuten kom det en matavdeling, «Glamat», i kjelleren.

I tråd med ønsket om å utvide kundegrunnlaget, satset Glasmagasinet nå bevisst med annonsering rettet mot Østkanten. Når drabantbyen Veitvedt åpnet i 1958, fulgte Glasmagasinet med. Denne avdelingen ble senere flyttet til Stovner. På slutten av 1980-tallet hadde Glasmagasinet avdelinger på Stovner og i Lørenskog, Sandvika, Asker og Lier. Dessuten var det Drammens Glasmagasin som også hadde sitt opphav fra magasintiden på 1700-tallet.

Karaffel fra Nøstetangen.

Nye eiere

Christiania Glasmagasin var et familieselskap fra 1824 til 1980-tallet. Gjennom flere generasjoner hadde antall familiemedlemmer med aksjer økt, og rundt 1980 ønsket flere å gjøre selskapet til et børsnotert selskap. Resultatet ble at Atle Brynestad kom inn som hovedaksjonær. I 1986 tok hans selskap *made in* over Glasmagasinet, som etter hvert gikk inn i Brynestads selskap 3 *norske* sammen med Hadeland glassverk og Porsgrunds porselænsfabrik.

Bygget ble imidlertid snart solgt, og

*Andrine Jespersen ved parafinlampen, 1905.
Fotograf Jesper Jespersen/Oslo Museum*

det eies i dag av KLP Eiendom, et selskap basert på forvaltning av offentlig tjenstepensjon. I 2014 opphørte avtalen mellom Brynestad og KLP Eiendom, og Christiania Glasmagasin flyttet ut av bygget. I Oslo har nå Christiania Glasmagasin butikk i Hegdehaugsveien 34. KLP Eiendom har sørget for videre drift på Stortorvet under navnet Glasmagasinet med sine rundt 15 butikker og spisesteder.

Lange linjer

Glasmagasinet har utviklet seg fra et magasin for å lagre glass til et stormagasin, typisk for den moderne storbyen. Med sine skifter gjenspeiler Glasmagasinet flere viktige samfunnsendringer. En av disse gjelder eierskap. Fra å være et resultat av merkantilistisk tankegang med en regulerende stat, har den hatt en lang periode som familieselskap, typisk for flere bedrifter gjennom utviklingen av det moderne Norge. I den senere tid bærer selskapet preg av å være en del av en nyere form for kapitalisme preget av en mer aktiv børs som også har åpnet for flere institusjonelle eiere, som pensjonskasser.

Kilde:

Rolv Petter Amdam, Tore Jørgen Hanisch og Ingvild Pharo, *Vel blåst! Christiania Glasmagasin og norsk glassindustri 1739–1989*, Oslo: Gyldendal 1989.

Porten inn til Speidermuseet i Storgata 3. Foto Liv Dietrichs.

Historielaget besøkte Speidermuseet 24. januar 2023. Ut mot gata i Storgata 3 ligger Den Norske Turistforening, inne i bakgården ligger bygningen som rommer Norsk Speidermuseum. Kontrakten som Speidermuseet hadde med Thon opphører 1. april 2024. Da må Speidermuseet være ute, som Erik Rødland fryktet. Alle som arbeider i og med museet er frivillige. Det har åpent tirsdager (og til andre tider ved forespørsel) og tar ikke inngangspenger. De har en fin og informativ hjemmeside: <https://speidermuseet.no/> Vår engasjerte omviser, Erik Rødland, fortalte om bygningen og museet. Her kommer et utdrag.

NORSK SPEIDERMUSEUM

AV ERIK RØDLAND

Bygningen i Storgata 3

Huset ble bygget som en sommerbolig i 1760. Området var som en villmark å regne, men hovedveien inn til Christiania nordfra gikk der Storgata går nå. Plankekjøerne på vei til bordtomtene kom denne veien. Til å begynne med var dette huset og Mangelsgården, litt lenger oppe i Storgata, de «fine» husene her.

Paul Thrane kjøpte gården i 1785. Gårdens hovedutseende er fra ombygningen som ble foretatt da Thrane flyttet inn i 1786. Huset hadde da minst ti rom, og ble et musikalsk senter i Christiania. Komponisten Mar-

cus Thrane vokste opp her. Paul Thrane var hans bestefar.

I 1816 kom Sølvskatten. Den skulle dekke grunnlaget for Norges Bank. Opprinnelig var dette en frivillig skatt. Den kunne bare innbetales i gull eller sølv, mynter eller biter av gjenstander. «Frivillig» ga ikke nok inntekter, så skatten ble tvang. Selv de rike fikk problemer med å betale, og det fortelles at til og med Grev Wedel-Jarlsberg måtte hogge opp sølv som kona – datter av Peder Anker – hadde tatt med seg inn i ekteskapet. Det hevdes at Sølvskatten er en av grunnene til at det er forholdsvis lite

sølvgjenstander fra 16- og 17-hundretallet i Norge. Det ble funnet flere drivverdige forekomster. Sølvgruvene i Kongsberg var i drift i mer enn 300 år.

Thrane måtte selge gården, på grunn av Sølvskatten, har jeg lest et sted. Han solgte den til Jørgen Young, som ble regnet som Christianias rikeste mann. Han var også politiker, og under det stormfulle Stortinget i 1821 var Youngs hus senter for opposisjonen, der han og fem andre, blant dem kjøpmann Marcus Pløen, inviterte til sammenkomster for alle som ville utfordre kong Karl Johan, med forslag blant annet om avskaffing av adel og motstand mot krigserstatning etter Napoleonskrigene. Bak gården skal det ha vært en engelsk have som gikk mot Ny-torget. I tillegg var det mange bygninger og virksomheter, bl.a. tobakk-spinneri og sprit-brenneri.

Området ble kalt Youngsløkka. Det gikk herfra helt opp til dagens Møllergata og bort til dagens Hausmannsgate. Ny-torget ble anlagt på eiendommen for å avlaste Stortorvet. I 1951 fikk torget det offentlige navnet Youngstorget. På folkemunne hadde det hett det i nesten hundre år.

Skiltet over porten. Foto: Harald Slaatsveen.

Slik gården er nå, ble den i 1920-årene. Den har vært truet med riving flere ganger. Da Storgata 1, Doblouggården, skulle bygges rundt 1900, skulle nr. 3 rives. Det inngikk i planene. Slik gikk det ikke! På 1950-tallet var politikere i Statene for å se på trafikk-avvikling i byer. De så store motorveier med flere felt i hver retning gå tvers gjennom byen. En av planene var da å legge en vei fra Frognerparken og rett ned her og videre. Rivningsmentaliteten den gangen var STOR!

Speidermuséet flytter inn

Muséet ble stiftet 28. november 1987 av Norges Speiderforbund, KFUK- og KFUM speiderne og St. Georgs Gilde i Norge. De dekker utgiftene til husleie fortsatt. Øvre Vollgate 9 tilhørte da Norges Speiderforbund, og der ble muséet først etablert. Forbundet solgte gården i 2008 og vi ble «hjemløse». Vi leiet oss inn her i Storgata 3. Muséet gjenåpnet 22. februar 2009.

Erik Rødland. Foto: Lio Dietrichs.

Denne gården er en Thon-gård. Han har hjerte for Turistforeningen og Speider'n. Da vi skulle flytte inn måtte det gjøres en del ombygninger. Vi ville gjerne ha et rullearkiv, men gårdsbestyreren mente at gulvet ikke ville tåle vekten av et slikt.

Thon: Bygg nytt gulv!

Bestyrer: Det blir dyrt!

Thon: Bygg nytt gulv!

Gulvet ble bygget. Vi har rullearkivet!

Vi har kontrakt som fornyes hvert femte år. Vi lurer på hva som vil skje den dagen Thon går ut av tiden, og kontrakten igjen skal fornyes.

Et tredelt museum

Enten man bruker trappa eller heisen – vi holder til i 4. etasje – kommer man inn i *Utstillingsdelen*.

Midtseksjonen er hvor rullearkivet tar opp mesteparten av plassen. Her prøver vi å ha tre eksemplarer av hver eneste gjenstand. Det er umulig, da noen av gjenstandene er unike.

Den tredje delen er *Lageret*. Her er gjenstander som venter på å bli registrert.

Vi har pr. januar 2023 registrert mer enn 4300 gjenstander pluss et ukjent antall som ligger og venter på å bli registrert. Vi tar imot alt som er speiderrelatert på en eller annen måte. Det meste har vi fått. I tillegg har vi lånt noe, mens noe har vi til oppbevaring for å vise frem. Kun en gjenstand har vi kjøpt. Det er en radiosender fra kri-

Speidermuseet er åpent tirsdager. Snart flytter det, og vi vet ikke hvor. Her er Mette Skøien på besøk og Knut Jorde forteller. Foto: Harald Slaatsveen.

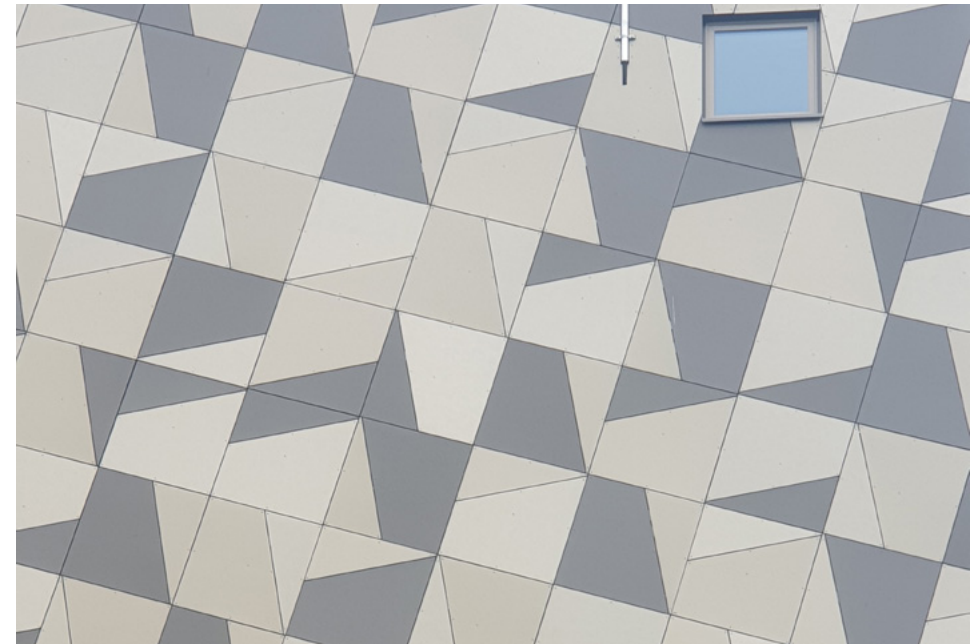
gens dage. Den er maken til den Knut Haugeland brukte da han satt på loftet over Kvinneklinikken på Gamle Rikshospitalet og sendte meldinger til England. Vi har en modell av stedet inne på loftet hvor denne senderen står.

Når vi blir tilbudt «et lass», noen ganger kan det være flere kasser, spør vi alltid om vi kan gjøre med det som vi vil – som vi synes er best. Det er uhyre sjelden vi får noe annet enn ja. Noen gjenstander har vi mye av – f.eks. en del nummer av et av medlemsblade-

ne våre. Da er det greit at vi kan gi det bort, selge det eller kvitte oss med det på annen måte. Fotografier er et tilbakevendende problem. For den som har tatt et bilde er det sikkert interessant nok, men når det ikke står noe om hvem, hva eller når på baksiden, er interessen mindre for oss. Da er det ofte bare mer frustrasjon! Men vi tar imot alt, og prøver å gjøre det beste ut av det. Det vi – de fleste av oss – ikke er flinke til er å kaste!

QUIZ

QUIZ OG BILDE: KNUT GULBRANDSEN

1. Bilde: le eller gråte? Hvor er vi?
2. Slottet, hvilken stilart?
3. Hvor mange personer sitter i St. Hanshaugen bydelsutvalg?
4. Hvilken plass i nærområdet het tidligere Ivar Aasens plass?
5. Hva er «kjærlighetskarusellen» og hvilken arkitekt tegnet det?
6. Langaards tobakkfabrik i Pilestredet: nedlagt hvilket år?
7. Hva heter plassen foran Fagerborg skole, både egentlig navn og på folkemunne?
8. Arnie Norse var en legende på Tranen i over 30 år, hva var kallenavnet hans?
9. Hva er opprinnelig betydning av ordet Bislet?
10. Hvilket fotballag spiller sine hjemmekamper på Bislet?

(Svar på side 33)

Arve Torkelsen:

Det gamle Christiania i bilder og tekst

Pax, 2023

Bokanmeldelse av Helge Høifødt

Populærmagasinene forteller

Journalist, oversetter og forlagsmann Arve Torkelsen bruker populærmagasiner som kilde i denne boken; de mest kjente er *Skilling Magazin*, *Illustreret Nyhedsblad*, *Almuevennen* og *Norsk Folkeblad*, og dessuten Kristiania-borgeres memoarer og barndoms-erindringer. Med mange sitater gir dette dagsaktuelle synspunkter og observasjoner i tidens språk, mest fra hele 1800-tallet, noe fra 1600- og 1700-tallet.

Hver av de 39 artiklene, mange på rundt to sider pluss bilder, har eget tema. Temaene er bygninger – *Krangel og skandaler i byens eldste hus* om Rådmannsgården – ellers om institusjoner og bedrifter: *Kaldt øl og god musikk vil gjøre St. Hanshaugen populær*, *Dampen*, *Botsen*, *Torggata bad m.fl.*, om strøk og spesielle temaer: *Næsten umulig for*

kjørende på grunn av sin spejlglatthet om Pipervigsbakken opp til Christiania torv og andre bakker som ble gjort mindre bratte – nivellert – sent i århundret.

Torkelsen velger ut interessant stoff, han har nese for gode historier og skriver godt, det merkes at forfatteren er proff journalist. Boken er uten korrekturfeil eller dårlig språk som forstyrrer lesingen, og det er ingen selvfølge lenger. Den egner seg for lesing i små porsjoner og krever lite, men er likevel lærerik. Noen kapitler er lengre, og her er det brukt flere kilder, blant andre selve reglene for hjelp etter fattigloven av 1845 og årsberetning for Dampkjøkkenet. Slik bredere kildebruk hever teksten enda noen hakk.

Xylografi, fotografiets forløper

Det lette preget skyldes også illustrasjonene, et flertall i tresnitt-teknikken som kalles xylografi, tatt i bruk av populærmagasinene i 1830-årene og utviklet til et høyt nivå før kameraet tok over. Midt i århundret hadde disse illustrerte magasinene en spredning til

St. Hanshaugens vannbasseng. Zylografert av L.B. Hansen etter foto av Olaf Væring. Eie: Oslo Museum.

hele landet som lå langt foran avisene. Mange av bildene har høy nøyaktighet og er viktig dokumentasjon.

Den interesserte leser har sett kanskje halvparten av bildene før, men ganske mange er nye for denne anmelderen. God sammenheng mellom bilde og tekst gjør at Torkelsen får mye ut av illustrasjonene. Xylografi, teknikken og bruken av den, beskrives i eget kapittel.

Elendighet, usle rønner og utskudd av begge kjønn – noen innvendinger

Å bruke populærmagasinene som hovedkilde gir en stor svakhet som mange andre oslobøker også lider av: disse magasinene er fulle av «falleferdig», «ussel» og «rønner», referert mange steder i boken. Vi får vite i en kapitteloverskrift at i Vika og Algier (Ruseløkkbakken) bodde ... *byens værste utskud af begge kjønn*; og Leif Gjerland er for sikkerhets skyld sitert på at dette var «slummens slum». På den følgende siden refereres Eilert Sundts un-

dersøkelse i 1850-årene, som ga solid kunnskap om levekårene i disse to arbeiderforstedene. Sundt var en pionér i sosiologien og skrev om folks liv i et anstendig språk. Hvorfor gi plass til den respektløse omtalen?

Også i denne boken siteres Aker formannskaps ord om forstedene i Aker: «... et forladt vrag, en pøl ...» osv. Grønland og de andre forstedene var en del av det herredet der de herrer medlemmene av formannskapet hadde som tillitsverv å skape gode forhold for alle som hørte til. Kunne vi ikke få vite mer om folk på Grønland som slet for å skape en god oppvekst for barna, med lav lønn, usikker jobb og 13 timers arbeidsdag – fra deres synsvinkel. Mange av dem jobbet i industrien, men jobben kunne også være å tømme dobøtter og søppel, stelle barna eller reparere ting for de reaksjonære, velstående menneskene som fikk spre klasseforakten sin i magasinene – eller å kjøre dem hjem fra en bedre middag på restaurant. Andre oslobøker er mer preget av dette enn *Det gamle Christiania i bilder og tekst*, men Torkelsen burde hatt større distanse til kildene og valgt bort dette nedlatende grumset.

Magasinene og erindringsbøker er

ofte heller ikke gode nok kilder til fakta: Vi får vite at trehusene på Ny York ble bygget med amerikansk fart fordi murtvungen skulle bli innført i forbindelse med en «byutvidelse i 1859, som var vedtatt et par-tre år tidligere». Dette presisjonsnivået er vanlig, men siden farten er hovedpoenget, burde vi fått vite at Stortinget vedtok loven om byutvidelse i mars 1857 og bestemte at bygningsloven for Christiania med murtvang skulle gjelde allerede fra 1.1.1858, mens byutvidelsen forøvrig gjaldt fra 1.1.1859. Stortinget trodde ni måneder var for kort tid for folk til å omgå utvidelsen ved å kjøpe tomt og komme i gang med å bygge trehus, men der tok de som vi vet feil.

Et format for bydeler og strøk

I den perioden magasinene skriver om var det meste av vår bydel byløkker i vakkert, åpent terreng, så vi forstår at vi ikke får lese om vårt eget, bortsett fra et kapittel om St. Hanshaugen den gang da restaurantene der var bokstavelig talt på høyden. Det trengs mer oppdatert litteratur om bydel St. Hanshaugen, og Arve Torkelsen, som bor midt i bydelen, har funnet et format som godt kan brukes på en bydel.

AKTIVITETER VÅREN 2024.

23. januar:

Sveitserstilen fra Europa til St. Hanshaugen.

Foredragsholder er Jens Christian Eldal.

Seniorsenteret

26. februar kl. 16.00:

Besøk i Oslo Nye, Centralteatret, inklusive

Teaterkjeller'n i Akersgata 38.

13. mars:

Årsmøte i Seniorsenteret

400-års jubileet i Oslo, Informasjon om aktuelle

bøker og aktiviteter.

Medio april – uke 15 eller 16:

Oslos historiske murby, som preger vår bydel.

Om boligformen og bebyggelsen og hvordan tar vi vare på den.

Foredragsholdere: Helge Høifødt, Caroline

Lundegaard Hannisdal og Ulf Teigen.

Mai:

Vi planlegger et besøk til Ullevålsveien skole.

Institusjonens historie og dagens bruk.

Juni:

Eugene Hanssens småhjem, Magdalenahjemmet

og evt. Veterinærhøyskolen. Vandrings-

Vil du bli medlem i historielaget?

Send e-post til

historie@sthanshaughenhistorielag.no

Vi trenger navn og adresse, og du kan oppgi

e-post (brukes til utsendelser) og telefonnummer.

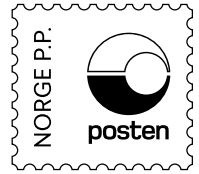
-Kr 200 for medlemskap pr. år

-Kr 300 for familiemedlemskap

Vi sender deg faktura.

Svar på Quiz s. 29

1. *Voldsløkka skole*
2. *Empire*
3. *15*
4. *Arkitekt Rivertz' plass*
5. *Pissoar ved Fagerborg kirke, arkitekt Harald Aars*
6. *1988*
7. *Sophus Bugges plass og Bayern*
8. *Skiffle Joe*
9. *Bi saa lidt eller vent så litt. Navn på vørtshus*
10. *Lyn*

Bolteløkka skole, mars 2020, her øvre skolegård, som opprinnelig var for jentene, guttene holdt til i nedre. Foto: Arnsten Linstad / Vårt Oslo.

Bolteløkka skole har nå fylt 125 år.

Skolen sto ferdig i oktober 1898. Da hadde den 1299 elever med undervisning i to skift. Klassene kunne ha opp til 45 elever. Arkitekt var Holm Hansen Munthe. Skolen har nå 370 elever. Den skal rehabiliteres og øvre skolegård skal utvides. «Bolla» skal tilpasses tidens behov.

RETURADRESSE:

**St. Hanshaugen historielag,
v/ Bjørn Flatland
Pilestredet Park 19
0176 Oslo**